

[Společenské změny a stát – pokračování]

Ladislav Hejdánek

jedná se o část původního dokumentu:

[1978-03 \(rukopis\)](#)

- ♦ myšlenkový deník – záznam, česky, vznik: 20. 8. 1978
- ♦ philosophical diary – record, Czech, origin: 20. 8. 1978

[Společenské změny a stát – pokračování]

20. VIII. [780820-1]

(15) (3) (Račice, 20. 8. 78 dopoledne – pokračování.)

Ad (12): Je nesmysl chtít na politické moci samotné, aby usilovala o své oslabení a aby se sama decentralizovala. Politická moc má inherentní, nezrušitelnou tendenci ke kumulaci a k centralizaci. Tato tendence musí být hlídána, kontrolována a neutralizována; jejím excesům je ovšem hlavně třeba předcházet. Toho se dosahuje tím, že práva a povinnosti mocenských orgánů jsou vždycky konkrétně specifikována; pokud se dostává státu zvláštních úkolů, je třeba je termínovat a velmi konkrétně spojit s časovým průběhem realizace stanovených cílů (kontrola finanční, věcná, právní atd.). Nejde tedy původně a trvale o decentralizaci státní moci – s výjimkou případů, kdy už došlo k deviaci a k selhání kontrolních opatření. Moc je původně v rukou lidu, v rukou občanů; jde o to zabránit tomu, aby přešla v nadměrném rozsahu na státní správu a aby se kumulovala do jediného centra. (Proto i tam, kde dost dobře nemůže zůstat v rukou jednotlivců, musí být zabráněno její centralizaci jejím důsledným rozdělením na zákonodárskou, výkonnou a soudní, v moderní společnosti ještě navíc na moc hospodářskou.) Ad (13): S tím naprosto souhlasím. Je však třeba to chápat zásadněji a principiálněji: občané budou mít vždycky zachovánu svobodu ke zřizování nestátních (nevládních atd.) orgánů a institucí, které budou legitimní a účinnou základnou pro každou eventuální občanskou opozici proti zneužití nebo deviacím státního aparátu. Ad (14): Nemluvil bych jen o neschopnosti vládnoucí moci, ale také o selhání občanské kontroly a občanů vůbec. Státní aparát nemá co chápat dynamiku společenského vývoje a nemá ani co respektovat nějaké individuální nebo skupinové zájmy, ale má dodržovat zákony a nařízení a dohlížet na to, aby se jimi řídili i občané a skupiny občanů. Dosahovat nějakých požadavků politickými prostředky nemá a nesmí státní aparát, nýbrž jednotlivé skupiny anebo vrstvy občanů, a to přesně v mezích daných zákony. Ad (15): Tento a některé následující body sledují linii, kterou jsem už dostatečně jasně odmítl. Státní aparát nemá kompetenci k politickému rozhodování; politicky mají právo rozhodovat jenom občané. Způsob, jak budou rozhodovat, je určen zákonem. Vláda nemá co politicky rozhodovat, ale spravuje zemi, aby život běžel snadno a bez poruch. Pokud toho může dosáhnout v rámci svých kompetencí, nemusí se nikdo z občanů o práci vlády starat (s výjimkou zvolených nestátních, tj. nevládních kontrolních orgánů). – Zájmové spory užších či širších společenských skupin či vrstev, jakož i spory mezi omezenými a celospolečenskými zájmy, neřeší vláda, nýbrž odborníci nebo soudy (v obou případech nezávislé na vládě). Ad (16): Otázkou základní tu jest: kdo bude vypracovávat a kdo bude navrhnout nějaký „nový model“? Může to být především občanská iniciativa, ať už individuální nebo skupinová. Rozhodně však bude zapotřebí odborných expertíz. S iniciativami budou ostatně moci přijít také samotní odborníci nebo odborné týmy. Dále může být studie odborných týmů objednána, zadána; a to buď skupinou občanů, nestátním (nevládním) orgánem neb institucí anebo konečně

státní správou. V tomto posledním případě to bude legitimní jen za určitých podmínek (např. když zastupitelské orgány pověří státní správu realizací úkolu, který bude podle státní správy nedomyšlen anebo který povede k důsledkům, jež ohrozí nějak stabilitu společnosti nebo zdraví občanů apod., o což pečovat je právě v kompetenci státní správy).

Ad (17): Vývojová hlediska nelze dost dobře aplikovat na formy státní správy. Vyvíjí se společnost, kdežto formy správy je nutno měnit na základě rozhodnutí samotných občanů. Kromě toho je nutno se vyjadřovat přesně: sociální model, byť sebeperspektivnější, není schopen nic „odbourávat“, i kdyby to byly formy zcela zastaralé a překonané.

Ad (18): K téhle šuplíkiádě nemá snad ani smysl se vyjadřovat.

Ad (19): Naprosto souhlasím, že zajištění práv menšin patří k jednomu ze základních princip demokracie. Není však jediný; vedle něho existují i jiné, stejně základní, z tohoto však neodvozené. Sám princip respektu k právům menšiny je odvozen z nezadatelných práv jednotlivého člověka a občana.

Ad (20): Tzv. institucionální pluralita se ovšem týká pouze ne-státní (ne-vládní) sféry života společnosti; tam však je nezadatelnou zásadou a efektivní skutečností. Také politický dialog musí být veden ve sféře mimovládní a mimostátní veřejnosti. Není však jasné, co Ruda míní politickou suverenitou státu; suverénní jsou občané a občanská společnost jako živý celek, zatímco stát a jeho správní orgány mají vysloveně služebný, a tedy podřízený charakter. Suverenita konkrétní společnosti je základem té státní svébytnosti, která na sebe bere formu určitého státního zřízení, na něž nemá právo mít přímý vliv žádná národní společnost jiná. Ale to jde stále o suverenitu společnosti, ne státu. Stát je orgánem společnosti a v tom smyslu je na společnosti podstatně závislý.

Ad (21): V tomto bodu je relativizováno to, co je řečeno v bodě předchozím.